

Missioonikiri

See on Euroopa Komisjoni presidendi fiktiivne missioonikiri fiktiivsele ümberkujundava eelarve volinikule ning selle eesmärk on illustreerida, kuidas Euroopa Liidu pikaajalises eelarves aastateks 2028–2034 tuleks seada esmatähtsaks kliima- ja keskkonnakriisid. Selle missioonikirja nõudmised kajastavad CEE Bankwatch Networki nõudmisi.

Lugupeetud ümberkujundava eelarve volinik

Olete asunud juhtrolli otsustaval hetkel. Ajal, mil seisame silmitsi süveneva kliima- ja elurikkuskriisiga ning saastatuse suurenemisega, on meie olemasolu säilitavad ökosüsteemid enneolematu ohus. Ligikaudu pool maailma rahvastikust seisab vähemalt osa aastast silmitsi suure veenappusega ning märkimisväärsete arengupiirangutega regioonid ja elanikkonnad on kliimaohtude suhtes eriti haavatavad.¹ Kuna üleujutused, tormid ja põuad on sagenenud, on tekkinud üha suurem vajadus lõpetada fossiilkütuste kasutamine, minna üle energiatõhusale taastuvenergiasüsteemile, mis põhineb elektrifitseerimisel, ning tõhustada kliimamuutustega kohanemise meetmeid. See nõuab suuremahulisi püsiinvesteeringuid ja julget visiooni, et tagada meie kodanike ning keskkonna pikaajaline heaolu, mis on ühtlasi kestliku ja turvalise majanduse eeltingimus.

Euroopa Liidu kodanikud on tuleviku pärast mures ja nõuavad vastutuse võtmist. Vastavalt Eurobaromeetri uuringule rohepöörde õigluse tajumise kohta toetab rohepööret 88 protsenti ELi elanikest, kuid üle poole neist kahtleb, kas see on 2050. aastaks kõigi suhtes õiglane ja igaühele taskukohane.² Selline skeptitsism põhineb karmil tegelikkusel – meie fossiilkütusepõhine energiasüsteem ei võimaldanud 2022. aastal 9,3 protsendil ELi elanikest oma kodu piisavalt kütta,³ kusjuures eriti rängalt kannatasid Lõuna-, Kesk- ja Ida-Euroopa kodanikud. Süsinikuheite kiire vähendamine ei ole lihtsalt eelistuse küsimus, vaid hädavajalik. Kuid selleks, et üleminek oleks vastuvõetav, peab see juhinduma sotsiaalse võrdsuse, kaasatuse, looduskaitse ja kodanike aktiivse osaluse põhimõtetest.

Selline ümberkujundamine nõuab märkimisväärseid investeeringuid, ent lõhe olemasolevate rahaliste vahendite ja ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks tegelikult vajamineva vahel on endiselt suur. Õnneks saab seda lõhet märgatavalt vähendada, tagades, et ELi eelarvest toetatakse vaid selliseid ümberkujundavaid projekte, milles tähtsustatakse sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja õiglase ülemineku eesmärke, nagu soojuse ja transpordi elektrifitseerimine taastuvenergia abil, elamute renoveerimine, looduse taastamine ning ringmajandus. On oluline, et riik aitaks rahaliselt neid, kes seda kõige rohkem vajavad, ning kaasaks erasektori rahalisi vahendeid vastutustundlikul ja kestlikul viisil, võimaldades teha sotsiaal- ja majandusuuendusi ning tagades õiglase ja kaasava ülemineku kõigile.

[Valitsustevaheline kliimamuutuste eksperdirühm, „Kliimamuutused 2022: mõjud, kohanemine ja haavatavused: teise tööühma panus valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma kuuendasse hindamisaruandesse“](#), valitsustevaheline kliimamuutuste eksperdirühm, 28. veebruar 2022.

² Euroopa Komisjon, „[Rohepöörde õigluse tajumine](#)“, Euroopa Komisjon, oktoober 2022.

³ Agnieszka Widuto, „[Energiaostuvõimetus Euroopa Liidus](#)“, Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, september 2023.

Euroopa Liit peab olema teistele eeskujuks, aidates meie majandust ja ühiskonda ümber kujundada, et tulevik oleks säästvam ja kestlikum.

Teie missioon

Määrän teile ülesandeks koostada eelarve, mis toob kaasa ELi sotsiaalse ja keskkonnaalase ümberkujundamise. Teie ülesanne on panna alus edasiviivale ja pikaajalisele 2028.–2034. aasta eelarvele, mis tooks kasu nii meie kodanikele kui ka keskkonnale, tagades õigluse kõigile.

Tulevikku suunatud pikaajaline eelarve, mis keskendub rahastamispuudujäägi ületamisele ja negatiivsete suundumuste ümberpööramisele

Soovin, et koostaksite eelarve, mis aitaks neid ajakriitilisi probleeme lahendada ja ühtlasi vastaks inimeste vajadustele. Selleks et katta praegune rahastamispuudujääk ja kindlustada meie tulevik kooskõlas planeedi taluvuspiiridega, on vaja hinnanguliselt kaks triljonit eurot.⁴ Partnerlus Euroopa Investeerimispinga, riiklike tugipankade ja finantseerimisasutustega ning era- ja avaliku sektori finantsorganisatsioonidega oleks paljulubav samm edasi, mis tagaks ka poliitikavaldkondade sidususe ja järjepidevuse kõigi ELi rahastamisvahendite, sealhulgas heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) tulukanalite vahel.

Soovin, et kasutaksite ka teaduspõhist käsitlust uute tuluvoogude, nagu maksud ja ühine laenuvõtmine, kasutamisel ning kindlakstegemisel, et tagada esmatähtsa ümberkujundamise jaoks vajalikud rahalised vahendid. Samuti kutsun teid üles tugevdama ELi eelarve rolli võimaluste loomise ja heaolu edendamise vahendina ning mitte keskenduma lõputule SKP kasvule, mis kahjustab nii inimeste kui ka planeedi parimaid huve.

Ümberkujundav eelarve kliima- ja looduskohustuste täitmiseks

Teie esmatähtis ülesanne on tagada, et ELi eelarvest saaks võimas vahend, mis aitab saavutada meie kliima- ja keskkonnamärgid. Selle kohustuse täitmiseks peab tugevdama kaitsemeetmeid ja viivitamata peatama igasuguse fossiilkütuste toetamise. Seega tuleb teil jälgida ELi keskkonnaõiguse ranget jõustamist, parandada suure kahju ärahoidmise põhimõtte kohaldamist ning tagada, et ükski ELi rahastatud projekt ei kahjusta oluliselt keskkonna- ja kliimamärke.

Kiireloomulisi meetmeid arvestades tuleb vähemalt 50 protsenti eelarvest eraldada kliima ja loodusega seotud investeeringuteks. Kuid selleks, et vältida rohepesu, on vaja kindlamat ja läbipaistvamat meetodikat, mille abil saab keskkonnahoidlike kulutusi jälgida ning optimeerida. See tagab, et iga viimane kui sent aitab tõhusalt ja kestlikult vähendada süsinikuheidet ning peatada elurikkuse kahanemine. Teie ülesanne on tagada, et ümberkujundavad keskkonnainvesteeringud seatakse prioriteediks ja need saavad vajalikku toetust kogu ELis, kohaldades samas rangeid investeerimismeetmeid keskkonnakahju vältimiseks. Eritähelepanu tuleb pöörata investeeringutele, milles seatakse esikohale energiatõhusus, pakutakse terviklikke lahendusi ja edendatakse sotsiaalseid uuendusi, andes seega märkimisväärset lisaväärtust kõigile keskkonnamärkidele.

---

⁴ Birdlife Europe and Central Asia, Euroopa kliimameetmete võrgustik, Euroopa Keskkonnabüroo, transport ja keskkond, „[A Social and Green Investment Plan for a prosperous and just transition](#)“ („Sotsiaalne ja keskkonnahoidlik investeerimiskava jõukaks ja õiglaseks üleminekuks“), Birdlife Europe and Central Asia, Euroopa kliimameetmete võrgustik, Euroopa Keskkonnabüroo, transport ja keskkond, 15. mai 2024.

Samal ajal on hädavajalik parandada konkreetselt looduse kaitsmiseks ja taastamiseks ette nähtud kulutuste kvaliteeti ning kvantiteeti kooskõlas ELi looduse taastamise määrusega. Looduse kaitsmata jätmise kulud ületavad suuresti investeeringuid, mida on vaja teha selleks, et tagada looduse hea tervis. Toetuse abil tuleb luua uus loodusele pühendatud fond, mille eesmärk on säilitada ja taastada elurikkus kogu Euroopas ning parandada keskkonnateemade lõimimist ELi fondides ja programmides. See lähenemisviis ei suurenda üksnes keskkonnavalast vastupidavust, vaid ühtlasi tagab, et pikaajaline eelarve kajastab meie vankumatut pühendumust kaitsta elusloodust tulevaste põlvkondade jaoks.⁵

Kodanike võimestamine ja isevastutus

Teile volinikuna on antud mandaat tagada, et ELi eelarve soodustab kodanike seas kliimameetmete heakskiitu ning suurendab nende mõjuvõimu ja isevastutust. Selle saavutamiseks on vaja suurendada kogukonna juhitud algatuste ja teenuste, näiteks energiakogukondade rahastamist. Algatused võimaldavad kodanikel aktiivselt osaleda energiasüsteemi ümberkujundamises, suurendades isevastutustunnet ja tagades, et ümberkujundamisest saadav kasu on võimalikult laialdane.

Üleminekul ei tohi ühtegi piirkonda kõrvale jätta. Eritähelepanu peab pöörama nendele üksikisikutele ja rühmadele, keda fossiilkütuste, eelkõige söe, põlevkivi ja turba järkjärguline kasutuselt kõrvaldamine enim mõjutab. Seejuures on olnud väga palju abi õiglase ülemineku fondist, mille kaudu on toetatud CO₂-mahukaid kaevanduspiirkondi kogu ELis. Seetõttu on hädavajalik jätkata seda toetust ELi järgmises pikaajalises eelarves, et täita oma poliitilist kohustust suurendada märkimisväärselt õiglase ülemineku rahastamist⁶ ja tagada järjepidevus. Kui me õiglase ülemineku fondi järgmist etappi tugevdame, tagame, et need piirkonnad saavad vajalikku raha- ja tehnilist abi üleminekuks kestlikele majandusmudelitele, ning seeläbi tagame ka töökohtade ja elatusvahendite olemasolu.

Ümberkujundav eelarve peab olema kaasav ja tagama, et kõigil rühmadel, eelkõige linnades ja valdades, on juurdepääs ressurssidele, mida on vaja ülemineku edendamiseks kohalikul tasandil. Kaaluda tuleb linnade otsese rahastamise mehhanismide tugevdamist, et linnad saaksid rakendada osaluspõhiseid, uuenduslikke ja kohandatud lahendusi, mis vastavad nende konkreetsetele vajadustele ja aitavad saavutada laiemaid kliimaeesmärke. ELi praeguse eelarve jaotus näitab, et isegi kui sellised rühmad nagu väiksemad omavalitsusüksused ja kodanikuühiskonna organisatsioonid on ametlikult rahastamiskõlblikud, seisavad nad silmitsi võimatute kriteeriumitega, nagu suurte rahaliste toetuste nõuded ning ebarealistlikud tähtajad. See kujutab endast suurt ohtu ühtekuuluvusele.

Lisaks tuleks pakkuda sihipärast toetust haavatavatele rühmadele, sealhulgas väikese sissetulekuga ja energiaostuvõimetutele peredele. ELi pikaajaline eelarve peab soodustama taskukohaste eluasemete kavade rakendamist ja tagama, et rohepööre ei ole mitte ainult kestlik, vaid ka õiglane. Lisaks peab kliimameetmete sotsiaalfond pakkuma igakülgset abi kõige haavatavamatele rühmadele, kes võitlevad energiaostuvõimetuse ja liikuvusvaesusega, ning saada toetust lisavahenditest, nagu HKS-i tulukanalid, et vähendada ebavõrdsust.

⁵ BirdLife International: Europe and Central Asia, CEE Bankwatch Network, ClientEarth, EuroNatur, Euroopa Kaitsealade Liit, Euroopa Keskkonnabüroo, Eurosite, Wetlands International, Maailma Looduse Fond, Youth and Environment Europe, „[Unlocking funds for nature: How the next EU budget must deliver for biodiversity](#)“ („Rahaliste vahendite eraldamine loodusele: järgmine ELi eelarve peab soodustama bioloogilise mitmekesisuse säilitamist“), CEE Bankwatch Network, 9. juuli 2024.

⁶ Ursula von der Leyen, „[Euroopa valik. Poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjoni koosseisule 2024–2029](#)“, Euroopa Komisjon, 18. juuli 2024.

Selleks et tagada piisav ja sihipärane rahastamine, tuleks hinnata energiaostuvõimetust ning liikuvusvaesust kõigis peredes, kuid eelkõige tõrjutud rühmades, nagu romad, vähemused ja rändajad. Järjepidevuse säilitamine teiste ELi fondidega on väga tähtis ka kõige pakilisemate rahastamisprioriteetide määramisel. Kui keskendume nende inimeste vajadustele, kes kannatavad praegustes kriisides kõige enam, saame tagada, et üleminekust saadav kasu jagatakse ja jaotatakse ümber, edendades seekaudu sotsiaalset ühtekuuluvust ning pikaajalist vastupanuvõimet.

Usaldusväärne, läbipaistev, kaasav ja vastutustundlik juhtimissüsteem

Teie viimane ülesanne on seirata usaldusväärset, läbipaistvat, kaasavat ja vastutustundlikku juhtimissüsteemi. Soovin, et suurendaksite üldsuse osalemist ELi järgmises pikaajalises eelarves, uuendades partnerluse põhimõtet ja laiendades seda kõigile ELi fondidele. Avalik järelevalve peab olema dünaamiline ja mitmekesine ning seirekomisjonid peavad lähtuma kaasamisest, mitte ametlikest otsustusprotsessidest.

Soovin, et asetaksite eelarve nurgakiviks mitmetasandilise dialoogi, mida toetavad süstemaatiline suutlikkuse suurendamine ja tehniline abi, et tagada edukas üleminek, mis on kooskõlas Euroopa roheleppega. ELis tuleb luua eraldi kasutusmugav mehhanism, mis võimaldaks üldsusel algatada sõltumatuid kodanikuühiskonna järelevalvemeetmeid ja ennetaks seeläbi ELi vahendite väärkasutust, eelkõige seoses keskkonda kahjustava tegevuse rahastamisega. Peate sätestama vastutustundliku juhtimissüsteemi, mis toetab planeedi haldamist, käsitleb planeeti peamise sidusrühmana ning tegeleb selle piiride ja taastamisvajadustega.

Edasine tegevus

Teile usaldatud ülesanded on üliolulised, et vallandada ELi pikaajalise eelarve ümberkujundav potentsiaal. Nõnda saame vankumatult pühenduda ELi ümberkujundamisele ja fossiilkütuste täielikule järkjärgulisele kasutuselt kõrvaldamisele. Siiski peaksite meeles pidama, et me peame reageerima välissurvele, mis ohustab meie ühtekuuluvust, eesmärke ja demokraatlikke väärtusi. Loodan teha teiega tihedat koostööd, et viia need keskkonna- ja sotsiaalvajadused kooskõlla ELi pikaajalise eelarve prioriteetidega.

Lugupidamisega

Euroopa Komisjoni president